

Визитка воспитателя:

Ф.И.О.: Васильева Евдокия Семеновна

Дата рождения: 09.05.1967 г.

Образование: высшее

Должность: воспитатель

Место работы: МБДОУ Баягинский детский сад «Ньургуйун» МР «Таттинский улус» Республика Саха (Якутия)

Педагогический стаж: 31 лет

УПД: I (высокая)

Место жительства: с.Томтор Таттинский улус Республика Саха (Якутия)

Я считаю, что воспитатель – это первый после мамы учитель, который встречается малышу на жизненном пути. Это человек, который в душе всегда остается ребенком.

Для меня моя профессия – это возможность постоянно находиться в мире детства, сказки, фантазии творчества. Особо понимаешь значимость своей профессии, когда видишь широко распахнутые тебе навстречу глаза детей, жадно ловящие каждое слово, жест, взгляд. Глядя в эти глаза, понимаешь, что ты нужна им. Малыши проверяют меня на прочность и одновременно, и любят меня. Секрет их чистой любви прост: они открыты и простодушны.

В своей работе стараюсь использовать различные образовательные технологии. Учитывая возрастные особенности воспитанников, особо удается использование игровых технологий. Ведь основной целью игровой технологии является повышение значимости организации игр в воспитательно - образовательном процессе ДОУ.

Основными задачами игровой технологии являются воспитание элементарных общепринятых норм взаимоотношений со сверстниками и взрослыми через игровые действия, совершенствование приобретенных игровых навыков и умений для развития игровой активности.

Понятие "игровые педагогические технологии" включает достаточно обширную группу методов и приемов организации педагогического процесса в форме различных педагогических игр.

В своей методической разработке привожу:

1. Статью о влиянии подвижной игры на развитие разговорной речи дошкольников. Тема статьи «Хамсанылаах оонньуу оҕо ситимнээх санатыгар дьайыта»(*игровая технология*)
2. Сценарий развлекательного мероприятия “Көмүс күһүн барахсан” (*Личностно-ориентированная технология*)
3. Сценарий мероприятия «Байанай алгыһа»(*технология сотрудничества, технология үһүйүү*)
4. Статью “Фольклор нөнүө оҕо тылын сайыннары” (*Технология создания предметно-развивающей среды в ДОУ*)
5. Проект «Чоргуй – чобуо оҕолор» на развитие речи у детей младшего дошкольного возраста (*Технология проектной деятельности*)

I.

Хамсанылаах оонньуу оҕо ситимнээх санатыгар дьайыта

Оҕо тылын-өһүн байытыга хамсанылаах оонньуу улаханньык дьайыан сөп. Тоҕо диэтэххэ, оҕо хамсаныта кини сайдытын төрдө буолар. Хамсаны – оҕо эт-хаан эрэ өттүнэн буолбакка, өй-санаа, тыл-өс өттүнэн сайдарыгар улахан туһалаах. Онон хамсанылаах оонньуулар оҕо тыла-өһө сайдарыгар улаханньык дьайаллар. Манытаба туһаннахха, оҕо тылын-өһүн байытыахха сөп. Ситимнээх санатын эмиэ сайыннарыахха сөп. Оҕо бэйэтин дьайытын санара-санара онордобуна, ордуктабыллар. Хамсанылаах оонньуу кэмигэр кини санатыллары истэн-үтүктэнилынар, бэйэтин тылын-өһүн байытынаруонна инни кити оонньууругар туһанар. Хамсанылаах оонньуу оҕо сүргэтин көтөбөр, оҕо үөрэр-көтөр, сананы-сонунуылынарга аһаҕас буолар. Онумүччү көппөккө тоҕоостоох түгэннэсанаттан санатыллары киллэрэн, онутутуннаролуус көдүүстээх. Бу оҕо өйдүүр тыла, тылын саппааһа хангырын таһынан, кини истибит, ингэриммит тылын – өһүн үгүстүктуттарын, туһанарын хаачыйаркыахтаах.

Ононхамсаныылаах оонньуу оҕо тылын-өһүнбайытар, ситимнээхсанатын сайыннарар кыабын туһаныыгабарылоноһулар.

Сүрүн соругунан буолар: Оҕо тылын-өһүнбайытыга уонна сайыннарыыгакини күннээҕи олоҕор хамсаныылаахоонньуунукиэнник туһаныы.

Сылыктааһын: Өскө оҕо күннээҕи олоҕун тэрийиигэсарсыардаангы эрчилииилэртэн саҕалаан хамсаныылаахоонньуунукүнустата, кининикытатэрээһиннэрбыыстарыгар, таһырдытатааҕы дьаарбайыыга, көргө-нарга, сынньаланкэмигэркиллэрэн, иитээччи оҕо сангарарсанатынсайыннарарүлэкөрүнгүн, ньыматын күүскэ дьүөрэлээтэҕинэ эрэ, оҕо тыла-өһө сайдыытыгархамсаныылаахоонньуукөдьүүһэ үрдүүр.

Самалыксоруктарынан буолаллар:

- 1) Оҕо күннээҕи олоҕор хамсаныылаахоонньууну бары дьарыктарынкыттадьүөрэлээһин.
- 2) Норуот хомоҕой уус-уран тылын (аман өһүн) бары көрүнгүн (өс хоһоон, таабырын, ырыа-тойук, хоһооннор, үгэлэр, чабырҕахтар) хамсаныылаахоонньуугаүгүстүк туһаныы.
- 3) Хамсаныылаахоонньууну оҕо бары дьарыгынкыттадьүөрэлээһин.
- 4) Төрөппүттэридьиэкэргэнгэ оҕо тылын-өһүнсыйыннарыыгахамсаныылаахоонньууну киллэрэллэригэр туһаайыы, ылыннарыы.

Хамсаныылаах оонньууларга *сүрүн тирэхтэринэн буолуохтара:*

- 1) Норуотуус-уран айымньыта, аман өһө.
- 2) Оҕо хамсаныылаахоонньуутун бары көрүнгэрэ.
- 3) Анал педагогическай литература, методическай пособиелар, художественнай литература.
- 4) Хамсаныылаахоонньуугатуттуллартэриллэр, айылҕа эйгэтэ.
- 5) Төрөппүтү кытта үлэ. Сүрүн болҕомто оҕо тылын-өһүнсыйыннарыыга туһаайылар. Төрөппүт оҕотунаан оонньоонсыһыанатупсар, өйдөһөр, оҕотун доруобуйатынтупсарар.

Үлэтүһүмэхтэрэ:

- *Тэрээһин:* Төрөппүтүкыттаүлэ. Оҕо тылын-өһүнбаайынтургутанкөрүү, үлэ сыллааҕы торумуноностуу, сайыннарарэйгэнитэринии, төрөппүтүбу үлэҕэ көбүтүү.
- Сүрүнтүһүмэх:Барылбылаанынанүлэниытыты. Ньыманынаардааһын, сааһылааһын.
- Түмүктээһин:

- 1) Ыйынныктары, хомуурунньуктарыоностуу
- 2) Диагностика ыытыы
- 3) Хаһыаккатахсыы
- 4) Быыстапка тэрийии
- 5) Ааҕыларга кыттыы

II.

«Көмүс күһүн барахсан» бырааһынньык торума

Кыттааччылар: оскуолаҕа бэлэмнэни бөлөх иитиллээччилэрэ

Тэрээһин сыала: Оҕолору кэрэни кэрэхсииргэ иити

(Саала араассэбирдэхтэринэнкиэргэтиллибит. Күһүнгүайылҕаойууламмытакөстөр. Оҕолорнамынмузыканын саалаҕа киирэллэр)

Бытааччы: Үтүөкүнүнэн, күндү оҕолор! Дьылсаамайкэрэ, баайкэминкүһүнүүруйдуурбырааһынньыкпытынсаҕалыбыт.

Оҕолоор, көрүнгэрэ, хайдахкурдуккүһүнгүтыабыттупсубутуй? Мастарбытсэбирдэхтэрэараҕас, кыһылөнгөммүтгэр, сир дойду көмүсөнгүнэнкиэркэйбит.

(СахалынамынмузыканынКөмүс Күһүнкиирэр)

Көмүс Күһүн: Үтүөкүнүнэн, оҕолоор! Мин күһүнгүайылҕамаанылааххаааайката, энигикүндүялдьыккытКөмүс Күһүнбуолабын.

Бытааччы: Оҕолоор, күһүнайылҕабытхайдахуларыыйарый?

(Оҕолор араастык эпипэттишиллэр)

Бытааччы: Сөп. Маладьыастар. Күһүнайылҕауларыыйытынтаһынан, биһигиараасоҕуруотаһын, үүнээйини, отону, тэллэйихомуйабыт. Ол астарбытын кыһынныгахаанаабыт. Дьэ, билигинбиһиги Көмүс Күһүммүтүгэранаанхоһоонааҕан иһитиннэриэхпит.

(Оҕолор «Көмүскүһүн» диэнхоһоону ааҕаллар)

Көмүс Күһүн: Оҕолоор, олусүчүгэйхоһоонуаахтыгыт. Аныбилигиноонньоубун.

Оонньоу: «Хортуоппуйу ньуосканан хомуй». Оонньоуга 2-лии оҕокыттар. Илиилэригэрбиирдиикорзинкалаахтаруонна ньуоскалаахтар. Ким элбэххортуосканы ньуоскананхомуйбуткыайылаахтаһар.

Бытааччы: Аны билигин мин эһиэхэтаабырынтаайтарыам.

- 1) Саасүөрдэр, сайынсөрүүкэтэр, күһүнаһатар, кыһынсылытарбаарүһү. *(тыа)*
- 2) Сааһынтухарытанаһынуларыппатбаарүһү.*(харыйа)*
- 3) Саасүүнэнкөҕөрөр, күһүналтандуйданар, тыалга-куускасуйданартуохбаарый? *(тэллэй)*
- 4) Төбөтөсуох да сэлээппэлээх, атахтаах да саппыкытасуохбаарүһү. *(тэллэй)*

Бытааччы: Маладьыастар, таабырыннары таайдыгыт. Оҕолоор, күһүнайылҕауларыыйар. Күнкылгыыр, түүнуһуур, сэбирдэхтэрсаһарансиргэтүһэллэр, сотору-соторуардахтүһэнкурулатар.

Оџолоор, сайынардахтүспэтэџинэоџуруоппутаһамөлтөхтүкүүнэр. Онтонбыйыл,
ардахүчүгэйдиктүһэн, оџуруотаһа бэркэ үүммүт.
Ононбилигиноџуруотастарынуоннафрукталарытөһөбилэргитинкөрүөхпүт.

Оонньуу: «Оџуруотаһыттанмииннэ, фруктаттан компота буһар».

Бытааччы: Оџолоор, күһүноџуруоппутаһынхомуйан баран
биһигисөпкөхаһааныхтаахпыт. Оччоџунаоџуруоппутаһасытыйбат, буортубуолбат.
Билигинбиһиги «Оџуруотаһынсөпкөхаһаан» оонньуунуоонньоохпүт.

Бытааччы: Бу оонньууга 2-лии оџо кыттар. Мин эһиэхэ 2 мөһөөччүгүбиэрэбин. Эһиги 1-
дии мөһөөччүккэкирэнэоџуруотастара буолабыт. Ким түргэнниккегляныэргийэнкэлбит,
оџуруотун аһынсөпкөхаһаанан, кыһынныгаүчүгэйдикбэлэмнэнэнкыайыылаахтаахсар.

Бытааччы: Олусүчүгэйдик оонньоотугут, маладыастар!

Көмүс Күһүн: Оџолоор, олусүчүгэйкүһүннүбаалгасылдьанүөрдүм, дуоһуйдум,
куруукманныккөхтөөхбэһиэлэйбуолаулаатыахтарадизнэрэнэбин.

Бытааччы: Кэлэнкүндүялдьытбуолбуккармахтанабытуоннаэлбэхбыйаны, үөрүүнү-
көтүүнүбаџарабыт. Эһиилэтэннэкөрсүөххэдиэри!

(Көмүс Күһүнтахсанбарар).

Бытааччы: Бырааһынныкпыттүмүктэнэркэмэтиийэнкэллэ. Оџолоор,
эһигисайыныбыһакөрбүт – истибитоџуруотастаргытынбилигинкөрүөхпүт.

Бытааччы: Өссөтөгүлэһигиникөмүскүһүнбырааһынныгынанитиитик-
истинникэџэрдэлиибит. Баџарабыт сир үрдүгэрбаар бары кэрэни, үчүгэйи, үөрүүнү-
көтүүнү, дьоллоохоџо сааһы!

Таабырыннар.

Сайыноџуруокка

От күөхтэр, сибиэһэйдэр

Кыһыныниһиккэ

Тууһананууруллаллар. *(обурсуу)*

Битэмиинимчааһынан

Инникисоџусбуолуом

Миигинкуобахчаанкурдук

Кэрбээтэххинэмуусдоруобайбуолуон. *(моркуон)*

Мин ханна да

Хаһан да, кими да

Атаџастаабалпын

Олэрээримиигинкөрдүлэр да,

Улаханньын-кыралынынтагаллар. (луук)

Буоргаүүнэрбуоламмын

Буоркурдукдүүннээхпин

Килиэбисолбуйар

Иккисаһылыкбуолабын. (хортуоска)

Миигинбаҕас, атастаар,

Эндэппэккэбилэҕит

Элбэх, элбэхырбаахылаахпын да,

Биир да тимэҕимсуох. (хаптыыста)

Кини от күөҕэ, бөкүнүк

Үрүллэр саарыккурдуктөгүрүк

Быстаххынакып-кыһыл,

Амсайдаххына мип- минньигэс(арбуз)

III.

«Байанай алгыһа» тэрээнин торума

Кыттааччылар: Бэлэмнэни бөлөх иитиллээччилэрэ, төрөппүттэр.

Тэрээнин сыала: Айылҕаҕа ытыктабылы, үтүө үгэстэргэ иитии.

Бытааччы: Үтүө күнүнэн, эйэбэс оҕолорбут, сайаҕас санаалаах төрөппүттэрбит!

Бүгүн «Байанайалгыһа» диэндьорокиэһэбэмүһүннубут. Аар айылҕа Байанайын билбэткитисуох. Кини – тыа, ойуур, көтөр-сүүрэтангарата. Байанайолусүөрүннээн, кэһиибиэрэр. Аалуотуаһаппакка, алгыс тылы эппэккээрэбултуубарылыбат. Байанайтанкөрдөһөнбаран биирдэбултуубарылылар.

Тыаҕатахсанбултуомэрэдиэбиткыылгын, көтөргүнэрэ сонордоһуохтааххын. Билигин аҕаларбыт булттуһунансалгыкэпсиэхтэрэ, булттэрилинкөрдөрүөхтэрэ.

Бытааччы: Чэ, анымаассабай оонньууларбытын саҕалыбыт. Аҕаларбыт, убайдарбыт, эһиги,оҕолор, кыттаргабэлэмнэнин.

Оонньуу көрүннэрэ:

- 1) Хоронотуурдүнэныстаны
- 2) Ким кыайантурарый?
- 3) Күлүүстэһии.
- 4) Ким сымсаний? (суруктаахлиһииһии, ону ким түргэнникылбыт кыайар)
- 5) Ойбонтонуулааһын.
- 6) Ытбуутунохсуһуута
- 7) Ким түргэний?

8) Ориентировкабажүрэхтэһии.

9) Ожусуонначөнөчөк.

Билигин күрэхтэһиигэ ажаларбыт кыттыахтара.

- Дьэ, билигин, ажалароҕолоргутунилдыэБайанайдаахАартайҕаҕабултуу-алтыбараргабэлэмнэниэххит, аккытынкөлүнүөххүт. Ононбастакысорудахпыт манньк: Ат сыарҕатын тэрилинбарытын ким саамайэлбэҕисуруйбут «Булугасөйдөөх» аатыылыаҕа.

- Сыарҕалаах атынан аартайҕаҕаайанныгыт. (ажалар – аттар, оҕолор – олорсоллор), тыаҕатийэнбулчуттархайыһаркэтэнсалгыайанныгыт (ажалароҕолоргутункөхсүгүтүгэрсүгэсылдыабыт.) Бастакыкэлбитаҕа «Саамай сымса» аакка тиксиэҕэ.

- Тыаҕакэлэнбулчуттартуох-ханныккыылар, көтөрдөркэлэнааспытсуолларынтаайааххит. Бастакынанбарытынтаайбытаҕаҕа «Бастынсонордьут» аатыингэриэхпит.

- Туох-ханныкбултаах-алтаахтайҕаҕакэлэнтураргытынбиллигит. Билигин, дьэ, бултаанкиирэн барабыт. «Кыраҕы харах» күрэҕисаҕалыыбыт. Ажалар 3-түү дротигыбыраҕабыт, оҕолор 5-тии шаригыбидэрэҕэкиллэриэхтээххит.

Аҕа оҕотунааночкотунхолбоон баран, саамайэлбэхсыалы таппыттар «Бэргэнбулчуттар» чистээхаатысүгүөхтэрэ.

- АныбилигинүрэхсиргэкэлбиччэБайанайбытөлгөмбалыгыттан бэриһиннэриэххит. Бастаанажалар, онтоноҕолор. Холбоонсаамайэлбэхбалыгыхаптарбыттар «Байанайдаахбалыксыттар» буолуохтара.

Билигинбулчуттарбытдьиэлэригэр төннөллөр.

Бытааччы: Дьэ, доҕоттоор, күрэхпиттүмүктэннэ, булчуттарбытБаайБайанайтанбэриһиннэрэнкэлбит бултарын үллэстиэбин.

Булчуттарга анаан музыкальнай эбэрдэ, ырыа «Эдэрбулчут ырыата».

IV.

Фольклор нөнгүө оҕо тылын сайыннары

Фольклор саха норуотун тылынан уус – уран айымньытын түмпүт үөрэбэ буолар. Фольклор оҕо тылын – өһүн сайыннара саарбаҕа суох, ол курдук, сүрүн сыалынан буолар:

- Оҕо киһи быһыытынан, сир-майгыөттүнэнсөпкөитиллиитигэрөбүгэлэрбиттылынаниитэрньымаларын туһанан, айанхаалларбытуус-уран айымньыларыгар олобуран араастүктэри быһыыттан, алҕас туттунууттансэрэтэр, үөрэтэр, такайарүлэниытыты.
- Оҕоҕо төрөөбүттылыгар, норуотунайбытуус-уран айымньытыгартапталынгэри, интэриэһи үөскэтии, кининибилиигэ-көрүүгэууу.

Ханнык баҕарар омукуччатын, дьонунүөрэтэруоннаитэрбиирсүрүнкүүһүнэнкини тыла буолар. Ол туһугар өбүгэлэрбитанал тыллаах-өстөөх араасайымньыларыайбытабуолар. Оннуктарынан биһикырыаларын, остуоруйалары, өс хоһооннорун, таабырыннары, үгэлэри, олонхону, чабырҕахтары ааттыаххасөп. Буайымньылар бука бары оҕону, дьонуитэргэ-үөрэтэргэаналлаахтар.

Өс хоһооннорбэргэн, уус-уран тыллаахтар, норуотунан айыллыбыт, олобунан бэрэбиэркэлэммит буолан оҕоҕо,дьоннотийимтиэлэр.

Педагогика – буитии - үөрэтии туһунанүөрэх. Биһигиөбүгэлэрбитбу үөрэби билбэтэллэр да, оҕону иитиигэ – үөрэтиигэноруотбэйэтэмуспут, айбытмуударайэтиилэринэниитэллэрэ. Буноруотбэйэтинпедагогиката, кинибэйэтин мындырынан, олобун уопутунан, тусхолобурунаниитиитэ.

Өс хоһоонноро оҕону, ыччаты үтүөбэ, кэрэбэ, үлэбэ, сирдээх, быһыыгаитэрсуолталаахтар, диринфилософскай, психологическай, социальнайуоннапедагогическай хабааннаахтар. (Холобура: «Норуоткүүһэ – көмүөлкүүһэ», «Үчүгэй доҕор эмискэкөстүбэт», «Олохоонньуубуолбатах» о.д.а.)

- Социальнайөс хоһооннорөмиэитэр-үөрэтэрсуолталаахтар: «Олохолоруу – Ийэдойдугаиэһи толоруу».

- Психологическайөсхоһоонноросүбэлиир, сэмэлиирсуолталаахтар.

Холобура:

- 1) Куһаҕан быһыыттан, алҕас туттунууттансэрэтэрсуолталаахтар: «Киһиргиибиндиэнкирсинбыстаарай», «Атаҕастыбын диэнатаххыттан ыллараайаҕын».
- 2) Сүбэлиирөсхоһоонноро: «Аҕыйах тыл минньигэс, элбэхтылсымсах», «Аччыгы аһат, тонмутуириэр», «Сагарыанниннэсанаанкөр», «Кырдыаҕастан алгыһын, эдэртэнэйэтиһыл», «Үчүгэймайгын – көтөркынатын» о.д.а

3) Норуотбэйэтинмуударанынансэмэлиирөсхооннороүгүстэр: «Күөххэкөппүт, бэлэмнэбэрт», «Саһылкурдукныыланнас, ыткурдук ырдырбас», «Харыйанытаннарысоспуткурдук». Манныкэтиилэр куһаҕан кэмэлдынисуохонорорго туһайыллаллар.

4) Педагогическайхабааннаахөсхоонноруттансиэр-майгыитиллиитигэрхайысхалаахөсхооннорозлбэхтэр. Холобура: төрөөбүтдойдугауонна үлэбэ таптала, кырдыксытуонначинэйбуолууга, эр санаалаахбуоларга, дьонно, доҕорго үчүгэйсыһыанна, харыстанһануоннакичээнибуоларгаитэрис хоһоонноохтор. Холобура: «Аан дойду ахтылһаннаах, бар дьонсанабыллаах», «Үлэни хаһааньыма, аһы хаһаан», «Кырдык көмүстээбэр күндү», «Үтүөкиһи үгүс доҕордоох», «Күнкурдуккөнөсанаалаах», «Үтүөкиһи бииртыллаах».Өс хоһооно куһаҕан майгыны бэргэнтэһынаньыраастыыр: «Иһэ эриэн, үрдэүүс», «Албын тыла мүөттээх», «Уудиэбитэхаар, хаардиэбитэуу».

Үлэдьол төрдө буоларын, үлэбэ сатабылнаадатынкөрдөрөрөсхоонноро: «Үлэүксэүчүгэй», «Кэрдиянниннэкэмнээ, туттуониннинэтолкуйдаа», «Отонноотоххооноойуктуолар».

Саха өһүнхоһоонноругарөй-санаадириин, баай буоларыгар, үөрэххэ, билиигэ оһону ыһынарартүгэнэ элбэх. Өсхоһооноүгүс: «Көтөрөнүнэн, киһи өйүнэн», «Күнсирисырдатар, үөрэхкиһини», «Үөрэнии – сүүрүгүүтарыэрдинии». Маньтэнэ, эт-хаанөттүнэнсайдыгыга, үлэдьонуньытыктыыргаүөрэтэрөсхоһооно элбэх: «Тымныы – уол оһо доһоро, куһаҕан киһи тойоно», «Кус быһый, ат бөһө», «Тонтонтоллубат, ириэнэхтэниннибэт», «Киһи киэнэ аһыс кырыылааһа» о.д.а.

Чабырбах – олоһараас түгэннэрин, итэбэстэрин сытыы, бэргэнтэһыларынан хоһуйарга туһаныллар. Оһо тыла-өһө эрчиллэр, түргэнникөйдүүр дьөһура сайдар.

Таабырындиэнтугуэмит, атынкөстүүнүтугунанэмитсыһыаннаантаайтарар тылкыраайымньытаааттанар. Таабырынсүүрүн суолтата – тэнниир дьөһуру, булугас, сытыыөйүсайыннарар, уус-уран тылга уһуйар. Кыра оһолорго үөрэтиллэртаабырын тыла-өһө, ис хоһооносудургубуолуохтаах. Иллэнкэмнэтаабырыннаһыны тэрийии, оһону бэйэтинтолкуйдатан, оһо булугасөйүнсайыннарыыгабиирүчүгэйньымананбуолар. Оһолору саастарьттанкөрөнараастемаларынанүөрэтиллэр.

Остуоруйаиитэр-үөрэтэр соругунан буолар:

- оһо остуоруйанысэргээнистэрин ситиһии.
- остуоруйагеройдарынүтүө быһыылары оһону сир-майгыөттүнэниитиигэ туһаныы.
- остуоруйа көмөтүнэн оһо тылын-байытыы, кэпсиир дьөһурун сайыннарыы.
- ойуулаан-дьүһүннэн, образтаантолкуйдуургаэрчийии, фантазиятынсайыннарыы.

Остуоруйадиэнноруот бэйэтин баҕатын, эрэлин, олоҕун-дьаһаҕын туһунанэтэр, кэрэхсээнистиллэрдьикти, дьийбэ, фантастическайкэпсээнзааттанар. Саха остуоруйата оҕону сырдык ыраҕа, үтүө санааҕа, кыларыянтураркырдыккаугуйар, уһуйарсыаллаах-аналлаах.

Остуоруйа үсбөлөххөөараарыллар:

- 1) Хамсыыр-харамай туһунан
- 2) Олох-дьаһах туһунан
- 3) Дьиктилээх-алыптаахостуоруйа.

Түмүктээн эттэххэ,саха ыччата оҕо эрдэбиттэн төрөөбүтбуоруттан силистэнэн-мутуктанан иитилиннэбинэ, норуотун тылын барҕа баайын, үтүөүгэстэринчачы – бааччы этигэр-хааныгар ингэриннэбинэ, амарах сүрэбин, мындыр өйүн, уран тарбаҕын утумнаатаҕына эрэсахаомук быһыытынанчэчирии сайдара саарбаҕа суох. Ол иһин оҕону төрөөбүттүлүн, норуотунайбытайымныларынбилэнулаатарыгарүлэлэһиэхтээхпит. Төрүттүлүн, өбүгэлэрбитүгэстэрин билэр оҕо бэйэтинноруотунытыктыыр, таптыыр, кинилэринэнкиэнтуттаиитиллэр.

Проект дополнительного образования “Чоргуй – чобуо оҕолор”

Актуальноһа (тоҕоостооҕо):

Ханнык баҕарар омук ыччатын, дьонун үөрэтэр уонна иитэр биир сүрүн күүһүнэн кини тыла буолар. Ол туһугар өбүгэлэрбит анал тыл – өс, араас айымнылары айан холонолор. Оннук айымныларынан буолаллар: биһик ырыалара, остуоруйалар, өс хоһоонноро, таабырыннар, үгэлэр, олонхо, чабырҕахтар. Бу айымнылар оҕону да, улахан дьону да иитэр – үөрэтэр аналлаахтар.

Билигин сайдыылаах, дьалхааннаах олоххо оҕо тылын – өһүн сайыннарыы – биир саамай сүрүн боппуруос буолла. Ол курдук, оҕо олоҕор көрсөр ыарахаттарын, наадатын быһаарсарыгар тыла – өһө сайдыылааҕа, чуолкайа, тылын саппааһа баайа сүрүн оруолу ыла саарбаҕа суох. Ол эрэри, билигин, хомойуох иһин, санарар саната сайдыбатах, санарар дорҕооно чуолкайа суох, сибээстээн санарбат, дорҕооннору чуолкайдык санарбат оҕо олус элбээтэ. Маны барытын, сайдыылаах үйэ технологияларын (телевизор, гаджеттар) кытта сибээстиэххэ сөп, ону тэнэ, дьиз кэргэннэ оҕону иити сорох өрүттэрэ толору болҕомтоҕо ылыллыбаттара буолуон сөп (ийэ – аҕа оҕону кытта ирэ – хоро кэпсэтиилэрэ, кинигэни көрөн кэпсэтии, ырытыһы, күннээҕи алтыһы...).

Мантан сиэттэрэн, «Чоргуй – чобуо оҕолор» бырайыак толкуйдамыта. Бырайыак сүрүн сыалынан оҕо тылын сайыннарыы буолар. Тылы сайыннарыы оҕолор саастарын уонна интэриэстэрин учуоттаан уус – уран айымнылары үөрэтии, билсии, ингэринии нөһүө тэриллэр.

Сыала: Уус – уран айымнылары үөрэтии, билсии, ингэринии нөһүө оҕо тылын, санарар санатын сайыннарыы.

Соруктара:

1. Оџо киһи быһыытынан, сиэр – майгы өттүнэн сөпкө иитилиитигэр өбүгэлэрбит тылынан иитэр ньымаларын туһанан уонна онно олобуран тылы сайыннарыыга үөрэтэр, такайар үлэлэри бытыты.
2. Оџоџо төрөөбүт тылыгар, тылынан уус – уран айымньыларга (биһик ырыалара, остуоруйалар, өс хоһоонноро, таабырыннар, үгэлэр, олонхо, чабырџахтар) интэриэһи үөскэтии, билиигэ – көрүүгэ уһуйуу.

Түһүмэхтэрэ:

1. Бэлэмнэнии түһүмэџэ (атырдыах – балаџан ыйдара):

- Туһааннаах научнай методическай үлэлэри үөрэтии;
- Үлэни былааннааһын;
- Үөрэтэр – иитэр, сайыннарар эйгэни тэрийии;
- Талааннаах, дьобурдаах дьону кытта билсиһии, үлэлэрин уопутун үөрэтии, оџолору кытта үлэџэ сыһыарыы;
- Оџолор сайдыыларын, билиилэрин кэтээн көрүү.

2. Сүрүн түһүмэх:

- Былааннаммыты олоххо киллэрии;
- Ыытыллыбыт үлэни анализтаан түмүктэри оноруу;
- Көннөрүү үлэтин бытыты.

3. Түмүктүүр түһүмэх:

- Оџолор сайдыыларын, билиилэрин кэтээн көрүү, түмүгү таһаарыы;
- Үлэ уопутун араас форманан тарџатыы (семинардарга, НПК-ларга, публикация уо.д.а.).

Сүрүн тутул өйө (принципы):

- Оџону кытта тэн балаһыанньаны тутуһуу (**принцип демократизма**);
- Оџо тус уратытын, сааһын, кыаџын, интэриэһин, айылџаттан талаанын учуоттааһын (**принцип природосообразности**);
- Оџо бэйэтэ толкуйдуурун, айар дьобура арылларын ситиһии (**принцип творчества**);

Туттуллар ньымалар:

- **Тылынан (словесные методы):** кэпсээһин, үөрэтии, быһаарыы, сэхэргэһии, токкоолоһуу, сэнгээрии, хайџааһын;
- **Көрдөрөр (метод наглядности):** бэйэ холобурунан үөрэтии, үтүгүннэрии, хартыналары, схемалары, таблицалары, методическай уонна художественнай литературалары туһаныы;
- **Практическай:** оонньооһун, үтүгүннэрии, санардыы, биирдиилээн дьарык, кэпсэтии;
- **Аналитическай:** ырытыһыы, тойоннооһун - анааран быһаарыы (осмысление), тобуллуу – оџо сөпкө өйдөөһүнэ, кэтээн көрүү, тэннээһин.

Сабаџалааһына (гипотеза):

Өскөтүн оџону норуот тылынан уус – уран айымньытын (фольклор) нөнүө тылын сайыннарыыга үлэлэстэххэ, оџо уус – уран айымньы иитэр – үөрэтэр суолтатын диринник билиэ, саха тылын баайын өйдүө, сөпкө уонна сөптөөхтүк санарыы олус наадатын ылыныа этэ. Онон биһик ырыаларын, остуоруйалары, өс хоһооннорун, таабырыннары, үгэлэри, олонхону, чабырџахтары иһитиннэрэн, үөрэтэн, элбэхтик санардан, ырытан, толкуйдатан, көрдөрөн үөрэттэххэ оџо санарар саната сайдыа, толкуйа тупсуо, тылын саппааһа байыа этэ.

Күүтүллэр түмүктэр:

- Оџо норуот тылынан уус – уран айымньытын арааран өйдүүр;
- Хас биирдии уус – уран айымньы бэйэтэ туспа уратылааџын билэр;
- Уус – уран айымньылары (хас биирдии салаатын) бэйэтэ толорор кыахтаах, сангарар санатынан быһаарар кыахтаах;

- Сангарар сангата тупсубут, сангарар дорџооно чуолкайдык иһиллэр, тыла – өһө чуолкай, дорџоонноохтук сангарар;
- Өйүгэр тутар дьоџура сайдыбыт;
- Өйүгэр остуоруйалары, хоһооннору, олонхоттон быһа тардан билэр.

Бырайыак былаана

Ый	Нэдиэ-лэ	Тиэмэлэрэ	Оџону кытта үлэ	Ахсаана
Балаҕан Ыйа	1	Кирири. Хоһоон «Күһүн»	<ul style="list-style-type: none"> - Доргуччу ааџыы - Өйтөн ааџыыга эрчийи - Уруһуйдааһын 	1
	2	Таабырыннар «Оџуруот астара»	<ul style="list-style-type: none"> - Булугас өйү сайыннарыы - Тэнниир дьоџуру сайыннарыы - Тыл саппааһын байытыы 	1
	3	Экскурсия «Библиотека – биһиги олохпутугар»	<ul style="list-style-type: none"> - Кинигэни кытта билси - Кинигэни таптыырга, харыстыырга үөрэти - Оџо толкуйдуур дьоџурун сайыннарыы 	1
	4	Утренник «Көмүс күһүн»	<ul style="list-style-type: none"> - Өйтөн хоһоону ааџыы - Көхтөөх буолуу - Оџо болџомтотун тардыы 	1
Алтынны Ый	1	Хоһоон “Үлэ”	<ul style="list-style-type: none"> - Улахан киһи үлэтин сыаналыырга үөрэти - Үтүө майгыга иити - Бэйэ – бэйэџэ көмөлөһүү 	1
	2	Өс хоһооно “Үлэ үксэ, тыл аџыйаџа үчүгэй”	<ul style="list-style-type: none"> - Доџордуу сыһыанна, эйэлээх буолууга иити - Кыһыһырсар куһаҕанын быһаарыы - Үлэни таптыырга иити 	1
	3	Хоһоон “Детсад”	<ul style="list-style-type: none"> - Доргуччу ааџыы - Өйтөн ааџыыга эрчийи - Кырдыџас дьонно концерт көрдөрүү 	1
	4	Таабырыннар “Оџуруот астара”	<ul style="list-style-type: none"> - Атын предмеккэ майгынныырын таайыы - Айан холонон көрүү - Тэннии үөрэни 	1

Сэтгиннь ый	1	Остуоруйа “12 ый”	<ul style="list-style-type: none"> - Геройдар үтүө быһыыларын ырытыгы - Уруһуйдаан ис хоһоонун биэри - Үтүө майгыга иити 	1
	2	Тэттик хоһооннор “Ыйдар”	<ul style="list-style-type: none"> - Айылҕаны таптыырга иити - Өйтөн аабыыга эрчийи - Тулуурдаах буолууга иити 	1
	3	Хоһоон “Моруос кэллэ”	<ul style="list-style-type: none"> - Хоһоону хамсанан көрдөрүү - Тэннэ аабыы - Уруһуйдаан ис хоһоонун биэри 	1
	4	Инсценировка	<ul style="list-style-type: none"> - Автор тылын болҕойон исти - Оруолларынан санарыы - Тулуурдаах буолуу 	1
Ахсынньы ый	1	Олонхо	<ul style="list-style-type: none"> - Уус – уран айымньыны кытта билси - Сүрүн геройдарын ааттарын кытта билси - Иллюстрациялары көрүү 	1
	2	Олонхо «Эрчимэн Бэргэн» (быһа тардыы)	<ul style="list-style-type: none"> - Оҕо сэнээрэн истэрин ситиһи - Оҕо сангарар санатын, тылын – өһүн эрчийи - Олонхону толорон холонон көрүү 	1
	3	Олонхо «Эрчимэн Бэргэн» (быһа тардыы)	<ul style="list-style-type: none"> - Мелодия исти - Арааран истэ үөрэни - Болҕомтолоох буолуу 	1
	4	Олонхо күнэ	<ul style="list-style-type: none"> - Оҕо биирдиилээн толорууга - Бэйэ – бэйэни исти - Тулуурдаах буолуу 	1
Тохсунньу ый	1	“Мин төрөөбүт дойдум - Баайаҕа”	<ul style="list-style-type: none"> - Тэрилтэлэргэ сылдыы - Үлэһиттэри кытта билси - Дойдуга тапталы иити 	1
	2	Хоһоон “Күн”	<ul style="list-style-type: none"> - Доргуччу аабыыга эрчийи - Оонньууга көхтөөх буолуу - Айылҕаны таптыырга иити 	1

	3	Таабырыннар “Үөн көйүүр”	<ul style="list-style-type: none"> - Оџо бэйэтин айыыта - Уруһуйдуурга өннөрү араары - Айылџаны харыстыырга иитии 	1
	4	Өс хоһооно “Эйџэс киһи элбэх доџордоох”	<ul style="list-style-type: none"> - Доџордоох буолар үчүгэйн өйдөтүү - Туох үчүгэи бииргэ онорбуттарын кэпсэтиннэри - Эйџэс майгыга иитии 	1
Олунньу бий	1	Хоһоон “Мин аџам”	<ul style="list-style-type: none"> - Доргуччу ааџы - Аџа туһунан кэпсэтиннэри - Өйтөн ааџыга эрчийи 	1
	2	Таабырыннар “Туттар тэриллэр”	<ul style="list-style-type: none"> - Оџо айар дьоџурун сайыннары - Үлэһит буоларга иитии - Сүрџэлдьиер куһаџанын өйдөтүү 	1
	3	“Остуоруйа”	<ul style="list-style-type: none"> - Оџо толкуйдуур дьоџурун сайыннары - Санарар, кэпсиер дьоџурун сайыннары - Көхтөөх буолууга иитии 	1
	4	Куонкурус “Элик Бэргэн”	<ul style="list-style-type: none"> - Уол оџо холку, сытыы, сымса буоларыгар иитии 	1
Кулун тутар	1	Литературнай монтаж “Мин ийэм”	<ul style="list-style-type: none"> - Иккилии буолан тэттик хоһооннору ааџыга эрчийи - Ийэни харыстыырга, ытыктыырга иитии - Эйџэс буолууга иитии 	1
	2	Куонкурус “Ньургухун Куо”	<ul style="list-style-type: none"> - Сыанаџа холкутук тутта сылдыарга үөрэти - Бэйэни билиһиннэриигэ үөрэти - Бэйэ-бэйџэ көмөлөсүһүү 	1
	3	Эллэй “Хоһооннор”	<ul style="list-style-type: none"> - Хоһоону доргуччу ааџыга эрчийи - Ис хоһоонун ырытыы - Оџо кэпсиер дьоџурун сайыннары 	1

	4	Куонкурус “Бастын хоһоонһут”	<ul style="list-style-type: none"> - Доргуччу өйтөн аабы - Уруһуй быыстапкатыгар кытты - Көхтөөх буолууга иити 	1
Муус устар	1	Хоһоон “Мин сөбүлүүр кыылым”	<ul style="list-style-type: none"> - Оҕо кэпсиир дьобурун сайыннары - Уруһуйдааһын - Кыыларга сэрэхтээх буолууну иити 	1
	2	Чабырҕах	<ul style="list-style-type: none"> - Түргэнник ааҕарга үөрэти - Өйдүүр дьобуру сайыннары - Ахсаан ааҕарга үөрэти 	1
	3	Тэттик хоһоонор “Обуруот астара”	<ul style="list-style-type: none"> - Хамсанан көрдөрөн аабыга эрчийи - Үлэбэ иити - Өйтөн аабыга эрчийи 	1
	4	Таабырыннар “Айылҕа көстүүлэрэ”	<ul style="list-style-type: none"> - Оҕо айылҕаҕа сылдыарын ситиһи - Толкуйдуур дьобурун сайыннары - Айан уруһуйдааһын 	1
Ыам ыйа	1	Оһуохай	<ul style="list-style-type: none"> - Атабы сөпкө ууран хаамарга үөрэти - Тылы сөпкө үтүктэргэ үөрэти - Тулуурдаах буолууга иити 	1
	2	Хоһоон “Детсадпыт, быраһаай!”	<ul style="list-style-type: none"> - Хоһоону доргуччу аабы - Уруһуйдааһын - Эйэбэс буолууга иити 	1
	3	Таабырыннар “Уу харамайдара”	<ul style="list-style-type: none"> - Оҕо бэйэтэ айан таһаарарын ситиһи - Уруһуйдааһын - Үтүө майгыга иити 	1
	4	Түмүк дьарык		1

Заключение

В методической разработке я привела свои авторские работы, которые уже прошли апробацию.

Я счастливый человек! Я искренне стараюсь соответствовать высокому званию. С большим интересом я изучаю новые технологии в сфере образования, интересуюсь современными приемами и нетрадиционными образовательными и развивающими технологиями, все новое интересно для меня.

Я постоянно прохожу курсы повышения квалификации. Использую опыт работы своих коллег, делюсь своим опытом работы. Посещаю улусные, республиканские семинары.

Я считаю, что воспитатель – это первый после мамы учитель, который встречается малышу на жизненном пути. Это человек, который в душе всегда остается ребенком.

Для меня моя профессия – это возможность постоянно находиться в мире детства, сказки, фантазии творчества. Особо понимаешь значимость своей профессии, когда видишь широко распахнутые тебе навстречу глаза детей, жадно ловящие каждое слово, жест, взгляд. Глядя в эти глаза, понимаешь, что ты нужна им. Малыши проверяют меня на прочность и одновременно и любят меня. Секрет их чистой любви прост: они открыты и простодушны.

На свете есть много разных профессий. И в каждой есть своя прелесть. Но нет благородней, нужней и чудесней, чем та, кем работаю я!